

## **Vastaus kirjalliseen kysymykseen holokaustin kieltämisen kriminalisoinnista**

### **Eduskunnan puhemiehelle**

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimitannut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Antero Laukkasen /kd ym. näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 905/2020 vp:

Aikooko oikeusministeriö ryhtyä toimenpiteisiin, jotta holokaustin kieltäminen selkeästi kirjataan rikoksena rikoslakiin muiden eurooppalaisten maiden esimerkkien mukaisesti ja

onko hallitus tietoinen siitä, että Suomi ei ole noudattanut riittävällä tavalla Euroopan neuvoston puitepäättöksen 2008/913/YOS artiklaa 1 vakavan antisemitismin ilmenemismuotojen torjunnassa?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Kysymys käsittelee ilmiötä, josta kansanvälisesti usein käytetään termiä holokaustin kieltäminen (Holocaust denial). Toinen usein käytetty termi on historiarevisionismi. Tällaisessa toiminnassa on tyypillisesti kysymys esimerkiksi sen julkisesta kiistämisestä, että Kolmannessa valtakunnassa syyllistyi juutalaisiin ja eräisiin muihin kansanryhmiin kohdistuneeseen joukkotuhontaan. Toisinaan väitteiden sisältönä on, että toisen maailmansodan voittajavaltiot ovat huomattavasti liioitelleet joukkotuhonnassa menehtyneiden uhrien lukumäärää.

Holokaustin kieltämistä koskevia rangaistussäännöksiä esiintyy Euroopassa etenkin Saksan ja sellaisten muiden maiden lainsäädännöissä, jotka joutuivat Kolmannen valtakunnan alaisuuteen toisen maailmansodan aikana. Kansainvälisten ihmisoikeuselinten oikeuskäytännössä on johdonmukaisesti katsottu, ettei joukkotuhontaa selvästi kiistävien väitteiden julkinen esittäminen nauti sananvapauden suojaa. Toisaalta on myös todettu, että rangaistussäännös, joka kategorisesti kieltää esimerkiksi Nürnbergin sotilastuomioistuimen ratkaisujen oikeellisuuden kyseenalaistamisen, ei ole sananvapauden kannalta täysin ongelmaton (esim. YK:n ihmisoikeuskomitean ratkaisu asiassa Faurisson v. Ranska (CCPR/C/58/D/550/1993)).

Suomi on saattanut vuonna 2011 voimaan Euroopan neuvoston tietoverkkorikollisuutta koskevan yleissopimuksen lisäpöytäkirjan (ETS 189), joka koskee tietojärjestelmien välityksellä tehtyjen luonteeltaan rasististen ja muukalaisvihamielisten tekojen kriminalisointia lailla (jäljempänä lisäpöytäkirja). Samassa yhteydessä lainsäädäntö saatettiin vastaamaan rasismin ja muukalaisvihan tiettyjen muotojen ja ilmaisujen torjumisesta rikosoikeudellisin keinoin tehdyn neuvoston puitepäättöksen 2008/913/YOS vaatimuksia (jäljempänä puitepäättös).

Lisäpöytäkirjan 6 artiklan 1 kappale koskee velvoitetta säätää rangaistavaksi holokaustin kieltäminen. Lisäpöytäkirja varaa kuitenkin sopimusosapuolelle oikeuden olla soveltamatta kyseisen artiklan velvoitetta joko kokonaan tai osittain.

Holokaustin kieltämisen rangaistavuutta koskeva velvoite sisältyy myös puitepäätökseen (1 artiklan c-alakohta). Jäsenvaltio voi kuitenkin rajoittaa holokaustin kieltämisen rangaistavuuden ainoastaan tekoon, joka joko suoritetaan tavalla, joka on omiaan häiritsemään yleistä järjestystä, tai on uhkaavaa, alentavaa tai loukkaavaa. Puitepäätös ei lisäksi velvoita toimenpiteisiin, jotka ovat ristiriidassa jäsenvaltioiden yhdistymisvapautta ja sananvapautta, erityisesti lehdistönvapautta ja muiden tiedotusvälineiden sananvapautta koskevien perusperiaatteiden kanssa (7 artikla).

Lisäpöytäkirjaa ja puitepäätöstä täytäntöön pantaessa katsottiin, että kyseiseen rikokseen voi tulla sovellettavaksi kiihottamista kansanryhmää vastaan koskeva rikoksen tunnusmerkistö (jäljempänä kiihottamisrikos). Joukkotuhonnan tai ihmisyyttä vastaan tehdyn rikoksen julkisesti esitetty puolustaminen voi myös olosuhteista riippuen toteuttaa julkisen kehottamisen rikokseen tai kunnianloukkausrikoksen tunnusmerkistön.

Tärkeänä pidettiin kuitenkin sananvapautta ja siten muun muassa joukkotuhonnan tai ihmisyyttä vastaan tehtyjen rikosten käsittelyä esimerkiksi journalistisin periaattein toteutetussa viestinnässä tai tieteelliset kriteerit täyttävässä historian tutkimuksessa ja keskustelussa (HE 317/2010 vp, s. 21/II).

Suomi on eduskunnan suostumuksella tehnyt lisäpöytäkirjan velvoitteeseen varauman, jonka mukaan Suomi sananvapauden periaatteesta johtuen pidättää itselleen oikeuden olla kokonaan tai osittain soveltamatta kyseistä kriminalisointivelvoitetta tapauksissa, joissa kiihottamista kansanryhmää vastaan koskevat säännökset eivät ole sovellettavissa (993/2011). Vastaavasti puitepäätöksen osalta on katsottu, että kiihottamisrikos riittää kattamaan myös puitepäätöksen kriminalisointivelvoitteet. Kiihottamisrikos kattaa puitepäätöksen salliman rajoitussäännöksen vuoksi kriminalisointivelvoitteen tarkoittamien tekojen vakavimmat tekumuodot ottaen lisäksi huomioon puitepäätöksen maininnan sananvapauden kunnioittamisesta (HE 317/2010 vp, s. 28-29).

Holokaustin muistoa vaalivan kansainvälisen järjestön (The International Holocaust Remembrance Alliance, IHRA) määritelmä antisemitismistä on ei-oikeudellinen sitomaton työmääritelmä, jota EU-jäsenvaltiot voivat hyödyntää esimerkiksi lainvalvojien koulutuksessa. Määritelmää ei erikseen ratifioida, vaan se on hyväksytty EU:ssa osana antisemitismin vastaisia neuvoston julistuksia. Suomessa sisäministeriö tulee hyödyntämään määritelmää poliisien koulutuksessa osana Tiedolla vihaa vastaan -hanketta.

Holokaustin kieltämisestä on oikeuskäytännössä tuomittu rangaistuksia kiihottamisrikossäännöksen nojalla. Holokaustin kieltäminen on siten kansainvälisten velvoitteiden edellyttämällä tavalla säädetty Suomessa rangaistavaksi.

Helsingissä 21.12.2020

Oikeusministeri Anna-Maja Henriksson